

ΤΟΥ **Βασίλη Λιόση**

Πρόσφατα είδε το φως της δημοσιότητας ένα κείμενο του Πάνου Δαμέλου υπό τον τίτλο «**Ας μη νεκρανασταίνουμε το κόμμα νέου τύπου**». Στο εν λόγω κείμενο ασκείται κριτική σε όσους επιμένουν στην αναγκαιότητα συγκρότησης κόμματος νέου τύπου, ίσως και συγκρότησης κόμματος. Η άποψη του συγγραφέα ουδόλως είναι νέα. Το κόμμα νέου τύπου έχει δεχθεί τα πυρά αστών και μικροαστών δημοσιολόγων και θεωρητικών για εδώ και δεκάδες χρόνια, οπότε καμία πρωτοτυπία.

Ποιες είναι οι βασικές αιτιάσεις που διατυπώνονται στο άρθρο; α) Είναι μάταιο να προσπαθούμε να ανασυστήσουμε το κόμμα νέου τύπου στις σύγχρονες συνθήκες, β) ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός είναι εξ' ορισμού αποτυχημένος, γ) τα προηγούμενα τεκμαίρονται από τις ιστορικές αποτυχίες της αριστεράς.

Ας ξεκινήσουμε από την αλφαβήτα. Τα κόμματα είναι κοινωνικά προϊόντα της ταξικής πάλης κι εκπροσωπούν ταξικά συμφέροντα, άλλοτε με συνέπεια, άλλοτε στρεβλά. Η δομή τους αντανakλά αυτά τα συμφέροντα και πάντα τίθεται επί τάπητος το θέμα με ποιο τρόπο θα είναι περισσότερο αποτελεσματικά στους κοινωνικούς αγώνες. Τα κομμουνιστικά κόμματα υιοθέτησαν ως βασική αρχή λειτουργίας τους το δημοκρατικό συγκεντρωτισμό (δσ), μία έννοια που όχι μόνο φαίνεται αλλά είναι και αντιφατική. Αλλά η αντίφαση είναι διαλεκτική. Ο συγκεντρωτισμός εξασφαλίζει την ταχεία λήψη αποφάσεων και την ευελιξία. Επιπλέον, αντανakλά την πειθαρχία της εργατικής τάξης, της πλέον πειθαρχημένης κοινωνικής ομάδας λόγω της θέσης της στην παραγωγή. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες, για παράδειγμα,

δεν μπορούν να χαρακτηριστούν από την ίδια πειθαρχία, αφού δεν είναι συγκεντρωμένοι και ο καθένας εργάζεται για ιδίον όφελος ή ακόμη γιατί εκμεταλλεύονται την εργατική δύναμη των εργαζομένων της επιχείρησής τους. Ο δημοκρατισμός από την άλλη, εξασφαλίζει την πλατιά συζήτηση, τη συνδιαμόρφωση των αποφάσεων, την πρόθεση για μέγιστη ενεργοποίηση της βάσης. Εδώ, ανακύπτουν δύο ερωτήματα, απολύτως κρίσιμα:

α) το πρώτο σκέλος του δσ μπορεί να πνίξει το δεύτερο; και
β) συνέβη αυτό ιστορικά; Η απάντηση είναι ένα διπλό ναι. Δε χρειάζεται να αναλωθούμε σε μία πλειάδα ιστορικών παραδειγμάτων για να αποδείξουμε το αυτονόητο, επομένως δεν είναι αυτό το σημείο της διαφωνίας μας.

Όμως, όσο μπορούμε να απαντήσουμε καταφατικά σε αυτά τα ερωτήματα, άλλο τόσο μπορούμε να απαντήσουμε καταφατικά και σε δυο ακόμη:

α) Υπήρχαν περιπτώσεις που ο δσ λειτούργησε σε υγιή βάση ή σε κάθε περίπτωση με αυτό το πλαίσιο λειτουργίας σημειώθηκαν επιτυχίες από τα επαναστατικά κόμματα; Η επιτυχής κατάληξη της ρώσικης επανάστασης δεν έγινε με ένα κόμμα μπάχαλο, εκτός αν συμφωνούμε με το δικαίωμα των Ζηνόβιεφ και Κάμενεφ να δημοσιοποιήσουν την απόφαση των Μπολσεβίκων για το αν και πότε σχεδίαζαν την κοινωνική ανατροπή. Η μεγαλειώδης πορεία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ την περίοδο της κατοχής, δεν έγινε αντίστοιχα με φιλελεύθερο πλαίσιο λειτουργίας.

β) Ποια ήταν η πορεία των κομμάτων που αμφισβήτησαν το μοντέλο του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού; Ο ευρωκομμουνισμός και η Νέα Αριστερά, έχουν να μας πουν πολλά επ' αυτού. Στην πραγματικότητα δεν έχουν να μας δώσουν καμία θετική ιστορική εμπειρία.

Ωστόσο, όπως η πραγματικότητα είναι αντιφατική και βρίσκεται σε μία διαρκή εξέλιξη, έτσι και ο δσ είναι μία έννοια που μετασχηματίζεται, ανάλογα με τις ιστορικές συνθήκες. Διαφορετικά λειτουργεί σε συνθήκες νομιμότητας κι αλλιώς σε παρανομίας. Διαφορετικά σε συνθήκες που η εξουσία ανήκει στον αντίπαλο και αλλιώς όταν την έχει κερδίσει η εργατική τάξη. Όποιος δει το δσ ως μία στατική και αμετάβλητη έννοια, τότε πολύ απλά δεν έχει καταλάβει την ουσία του.

Ο δσ δεν είναι εγκεφαλικό κατασκεύασμα, αλλά ιστορική αναγκαιότητα. Στην κοινωνική ανατροπή δε φτάνεις χαλαρά, αλλά μέσα από ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο: από τη μία με ιδεολογικές ζυμώσεις και θεωρητικές αναζητήσεις, με ανοικτές κουβέντες ίσως και συγκρούσεις, αλλά από την άλλη και με έλεγχο, συντροφική κριτική, ειλικρινή αυτοκριτική,

σχεδιασμό και πλάνο. Αλλιώς στην καλύτερη περίπτωση μετατρέπεται σε φαφλατά της επανάστασης και στη χειρότερη αποτελεί τροχοπέδη για αυτήν.

Όσον αφορά στο αληθοφανές επιχείρημα με βάση το οποίο «οι υποστηρικτές του δσ ούτε και οι ίδιοι δεν τον αντέχουν αφού και αυτοί αποχώρησαν από τα κόμματά τους που τον εφάρμοζαν», είναι μόνο τέτοιο, δηλαδή αληθοφανές. Αυτό το επιχείρημα παίρνει ως δεδομένο ότι ο δσ ταυτίζεται με τη στρέβλωσή του. Γιατί στρέβλωση είναι η δημιουργία φραξιών, η εκτόπιση στελεχών που διαφωνούν, ο χαρακτηρισμός των όσων εκφράζουν τη διαφωνία τους ως αγράμματοι, οι κοοπτάσεις προκειμένου να αλλάξουν οι συσχετισμοί στα όργανα, η αυθαίρετη αλλαγή και παραβίαση κομματικών αποφάσεων, η λήψη αποφάσεων δίχως σοβαρή θεωρητική συζήτηση και στήριξη.

Μήπως, όμως, η κατοχυρωμένη ύπαρξη φραξιών με την εσωτερική τους δομή και λειτουργία εντός ενός κομματικού φορέα και η δημοσιοποίηση ανά πάσα στιγμή των διαφωνιών, είναι αυτά τα στοιχεία που δεν πνίγουν την ατομικότητα και προωθούν τη συζήτηση και τη δημοκρατική λειτουργία; Θεωρούμε πως όχι. Η απαίτηση για τη δημοσιοποίηση των διαφωνιών εκτός εκτάκτων περιπτώσεων (προσυνεδριακός διάλογος) προτάσσουν το εγώ έναντι του συλλογικού. Πολλές φορές αυτό το εγώ μετατρέπεται σε υπερεγώ και τότε επέρχεται μια εποχή διάλυσης. Το άτομο αναδεικνύεται και ολοκληρώνεται μέσα από τις συλλογικές διαδικασίες στις οποίες δεν πρέπει να έχουν θέση ατομικές επιδιώξεις, μικροαστικοί εγωισμοί και προσωπικές διαδρομές.

Όμως, υπάρχει και άλλο ένα ερώτημα: πώς μπορεί να εμπλουτιστεί σήμερα η έννοια του δσ; Πρώτα από όλα πρέπει να ανατρέξουμε στις επιταγές της κομμούνας: αιρετότητα, ανακλητότητα, εναλλαγή, μη οικονομικά προνόμια για τα στελέχη, είναι βασικές «συνταγές».

Δεύτερο, απαιτείται ενδελεχής μελέτη του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος προκειμένου να μην καταλήγουμε σε εύκολους αφορισμούς και δογματικά σχήματα.

Τρίτο, στις σημερινές συνθήκες θα πρέπει να θέσουμε επί τάπητος ορισμένα ερωτήματα, δύσκολα κατά τη γνώμη μας αλλά και απαραίτητα. Για παράδειγμα: θα πρέπει τα καθοδηγητικά όργανα να προτείνονται από πάνω ή από κάτω; Πώς θα λαμβάνονται με ουσιαστικό τρόπο υπόψη οι διαφωνίες; Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με οριακές ή διευρυμένες πλειοψηφίες; Πότε θα υπάρχει ανάγκη να δυναμώσει ο ένας ή ο άλλος πόλος του δσ; Ποιες θα είναι εν τέλει οι ασφαλιστικές δικλίδες προκειμένου να ελαχιστοποιούνται και να τείνουν να εξαλειφθούν τα γραφειοκρατικά φαινόμενα;

Το επαναστατικό κόμμα δεν αποτέλεσε και ούτε και μπορεί να είναι μια ιδανική κοινωνία αγγέλων. Ο καθένας μας κουβαλά άλλες εμπειρίες, όχι απόλυτα ταυτόσημους ηθικούς κώδικες όπως και θεωρητικές προσεγγίσεις. Η πρόσληψη της πραγματικότητας και τα αποτελέσματα που απορρέουν από αυτήν δεν είναι ίδια για όλους τους ανθρώπους. Τα προβλήματα που υπήρχαν στα κόμματα νέου τύπου είναι αδύνατο να μην αναπαραχθούν. Αυτό είναι δεδομένο. Το ζήτημα είναι αν τα βλέπουμε και αν διαθέτουμε το κατάλληλο πλαίσιο λειτουργίας για να τα αντιμετωπίζουμε. Αυτός πρέπει να είναι ο σύγχρονος προβληματισμός μας και όχι να πετάξουμε τα παιδιά μαζί με τα νερά...

Πηγή: **kordatos.org**